

Den Spiegel

Vereniging Vrienden van het muZEEum en het Gemeentearchief Vlissingen

In memoriam Jan Hintzen

Hier is het begin, de rest volgt ...! Toon

Papegaayenburg

Marinus Hollaer als bevelhebber van de blokkadevloot 1625-1626

Het is tijd voor een bank die verder gaat

Als bank heb je je maatschappelijke verantwoordelijkheden. Niet alleen nationaal, ook lokaal. Een prettige samenleving begint nou eenmaal bij u in de straat, om de hoek, in de wijk. Daarom sponsort de Rabobank ook plaatselijke projecten en initiatieven. En dat doen we graag. Het is tenslotte ook onze buurt.

Het is tijd voor de Rabobank.

Rabobank

Den Spiegel

Jaargang 29, nummer 4, Oktober 2011

Den Spiegel is het tijdschrift van de Vereniging Vrienden van het muZEEum en het Gemeentearchief Vlissingen

Inhoud

Spionnen, papegaaien, een blokkadevloot en bescheiden Vlissinger	
<i>Aafke Verdonk-Rodenhuis</i>	2
Van de voorzitter	
<i>Tom Ekering</i>	2
In memoriam Jan Hintzen	
<i>Aafke Verdonk-Rodenhuis</i>	3
Hier is het begin, de rest volgt...! Toon	
<i>Jules Braat</i>	5
Papegaayenburg	
<i>Jaco Simons</i>	12
Marinus Hollaer als bevelhebber van de blokkadevloot, 1625-1626	
<i>Ruud Paesie</i>	19
Foto-expositie Vlissingen 1950-1970 in het gemeentearchief	23

Redactie en redactieadres

A.H. Verdonk-Rodenhuis, eindredacteur
P.G. van Druenen
N.Ph.E. van den Elzen-Velleman
J.G. den Exter
A.C. Tramper

Breewaterstraat 8b, 4381 JX Vlissingen
ISSN: 0921-982X
E-mail: redactie@vriendenmuzeeum.nl

Sluitingsdatum kopij

1 november 2011. Kopij die na sluitingsdatum wordt ingeleverd, wordt niet meer geplaatst of wordt in de volgende *Den Spiegel* gepubliceerd.

Ingezonden stukken

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden stukken in te korten of niet te plaatsen.

Vormgeving & druk

De Vey Mestdagh, Vlissingen

Zonder schriftelijke toestemming van de redactie mag niets uit deze uitgave worden overgenomen.

Vereniging Vrienden van het muZEEum en het Gemeentearchief Vlissingen

De contributie van de vereniging bedraagt minimaal € 22,50 per kalenderjaar. Ook kan een hoger bedrag naar keuze worden betaald. Elk bedrag boven de minimumcontributie komt geheel ten goede aan het aankoop- en restauratiefonds.

Overmaking van de contributie kan geschieden op Postbank nr. 330198 of RABO-bankrekening nr. 34.93.48.502 t.n.v. Vereniging Vrienden van het muZEEum en het Gemeentearchief Vlissingen.

Website

www.vriendenmuzeeum.nl

Opgave nieuwe leden

M.W. Feij-Flipse, Nieuwstraat 51,
4381 CP Vlissingen, tel. 0118-410279
Of via de website: www.vriendenmuzeeum.nl

Bestuur

T.M.E. Ekering, voorzitter
M.W. Feij-Flipse, secretaris
J. Visser, penningmeester
P.G. van Druenen, bestuurslid
M.H. Punt, bestuurslid
A.C. Tramper, adviseur
W.I.M. Weber, adviseur

Erelid

Th.J. Westerhout
J.C.Th. van der Doef
L.A.C.M. Speckens
J. Hintzen

Voorpagina:

Tekening van het Plein Vierwinden, met links het huis waar Jan Hintzen woonde. Deze tekening (gemengde techniek) van Eddy Quite hing bij Jan thuis. Achterop staat: 'Jan Hintzen, als blij van waardering voor je inzet in het culturele leven in Vlissingen. Bestuur en medewerkers Culturele Raad. 9-12-1994'.

Spionnen, papegaaien, een blokkadevloot en bescheiden Vlissingen

AAFKE VERDONK-RODENHUIS

Voor u ligt alweer de laatste Spiegel van het jaar 2011. Ook al streven wij er altijd naar nummer 1 van het nieuwe jaar voor de feestdagen in december uit te brengen, dit is wel nummer 4 van dit jaar.

Een bewogen periode ligt achter ons, een nieuwe Spiegel voor ons.

In deze Spiegel gaat het over spionage, geen James Bond in actie, maar gewone mensen, die vanwege hun beroep met geheime informatie in aanraking komen. Jules Braat vertelt hierover in zijn artikel *Hier is het begin, de rest volgt...! Toon. Spionage en diefstal in Vlissingen 1918*. Eén en ander speelt zich af in het jaar 1918! Jules Braat concludeert dat deze zaken goed zijn afgelopen, dank zij het optreden van de Vlissingse politie is erger voorkomen.

Jaco Simons voegt met zijn artikel *Papegaayenburg Van West-Souburgse buitenplaats tot Vlissingse woonwijk* nieuwe wetenswaardigheden toe aan zijn serie over Walcherse buitenplaatsen. Goed gedocumenteerd is zijn verhaal over een buiten-

plaats met een naam die weer verwijst naar een dier! Van zowel buitenplaats als boerderij Papegaaienburg is geen spoor meer te vinden. Jaco Simons vertelt waar we nog iets kunnen vinden.

Marinus Hollaer als bevelhebber van de blokkadevloot, 1625-1626 is het artikel van Ruud Paesie dat aangeeft hoe belangrijk het transcriberen van de bewaard gebleven resolutieboeken van de Zeeuwse admiraliteit kan zijn voor het juist plaatsen in de tijd van acties, benoemingen in bepaalde rangen en andere historische feiten. Marius Hollaer is in 1637 begraven in de Sint Jacobskerk.

Dan nog een bijzondere foto-expositie in het gemeentearchief: *Bescheiden Vlissingen, 1950-1970 in vijftien foto's*. Te zien tot en met 15 november 2011. Heeft u iets met deze periode, ga zeker kijken en anders ook. De expositie is samengesteld door een bescheiden persoon en zeker de moeite waard. U leest erover in deze Spiegel.

Van de voorzitter

TOM EKERING

Met droefenis hebben we op vrijdagmiddag 12 augustus tijdens een indrukwekkende en stijlvolle dienst in de Sint Jacobskerk afscheid genomen van Jan Hintzen, eindredacteur van *Den Spiegel* en erelid van onze vereniging.

Jan heeft er mede voor gezorgd dat *Den Spiegel* is uitgegroeid tot een volwaardig historisch blad.

Op verzoek van Jan heeft Aafke Verdonk-Rodenhuis de functie van eindredacteur overgenomen.

Bestuur, commissies en leden van onze vereniging zijn Jan dankbaar voor zijn jarenlange inzet voor onze Vereniging. We zullen hem missen.

In memoriam Jan Hintzen

AAFKE VERDONK-RODENHUIS

Op 7 augustus 2011 overleed in hospice Het Clarahofje te Goes Jan Hintzen, eind-redacteur van dit blad. De redactie verliest met hem een bijzonder mens, betrokken, met een brede interesse, vol humor en relativeringsvermogen.

Geboren op 1 april 1936 in de Lepelstraat woonde Jan zijn hele leven, uitgezonderd de oorlogsjaren, in Vlissingen. In de oorlog, 1943 evacueerde het gezin Hintzen, ouders, Jan en oudere broer Piet naar het Brabantse Zundert. Zij konden pas terug naar het beschadigde Vlissingen begin 1947 en woonden ruim drie jaar op het Havendorp, een noodwoningencomplex bij de kop van de Buitenhaven. Jan heeft hierover in 2004 in het oktobernummer van *Den Spiegel*, een boeiend en voor meerdere lezers herkenbaar artikel geschreven *Het Havendorp, over onvergetelijk wonen in een naoorlogse woningwijk*.

De afgelopen vierendertig jaar heeft Jan Hintzen gewoond in de Weteringstraat, voorgevel Plein Vier Winden. Ook weer in de schaduw van de Sint Jacobskerk, net als de Lepelstraat. (afbeelding voorpagina)

Jan Hintzen maakte carrière in het christelijk onderwijs van Vlissingen. Van onderwijzer op de Prins Willemschool aan de Grote Markt, tot directeur van de Christelijke Mavo en na een fusie sectordirecteur van de Christelijke Scholengemeenschap Walcheren Middelburg.

Daarnaast is Jan vanaf de jaren vijftig jarenlang bepalend geweest voor het jeugdwerk van de Hervormde kerk in Vlissingen, instuifavonden in het Anker en jeugdsociëteit Walk Inn kregen vooral door hem vorm. Ook in cultureel Vlissingen was Jan actief, vijftientwintig jaar was hij voorzitter van de Culturele Raad Vlissingen. Hiervoor kreeg hij bij zijn afscheid in 1995 de Zilveren Fles opgespeld, de erespeld van de gemeente Vlissingen.

Portret van Jan Hintzen (1936-2011)

In 1997 werd Jan Hintzen benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Naast al de Vlissingse activiteiten was Jan Hintzen een zeer verdienstelijk filatelist. Hij schreef boeken, artikelen en studies voor landelijke filatelistische tijdschriften. Hij was onder andere 37 jaar voorzitter van de Vlissingse Filatelisten Vereniging en lid van verdienste van de Aerofilatelistische Vereniging De Vliegende Hollander.

De afgelopen 12 jaar was Jan Hintzen eind-redacteur van *Den Spiegel*.

Het voelt erg vreemd voortaan zonder hem te moeten vergaderen. De laatste woensdag in mei jl. was hij nog aanwezig. Vlak daarvoor had hij het bestuur van de Vereniging Vrienden van het muZEEum en het Gemeentearchief bij de algemene ledenvergadering laten weten dat hij zijn functie van eindredacteur wegens ziekte moest neerleggen. Hij werd benoemd tot erelid van de vereniging. In zijn inleiding van *Den Spiegel* nummer 3 bedankte hij het bestuur en de ledenvergadering hier-

voor, maar liet nadrukkelijk de redactie delen in de eer. Dit geeft helder de sfeer weer waarin wij als redactie altijd hebben gewerkt. Jan zei vaak: dit is niet alleen goed werken, we zijn ook een vriendenclub.

De vergadering in juni moest hij afzeggen, maar hij was nog wel duidelijk aanwezig op de achtergrond: hij had de agenda gemaakt en telefonisch zijn zaken doorgegeven.

De redactievergadering voor het nummer dat voor u ligt moet nog plaatsvinden op het moment dat dit artikel wordt geschreven. Het zal ongetwijfeld erg leeg zijn zonder Jan.

Wat Jan een bijzondere eindredacteur maakte, was zijn brede interesse in cultuur, geschiedenis, postzegels en niet in het minst zijn doorzetten als het ging om artikelen voor *Den Spiegel*. Menigeen is op een receptie, opening van een tentoonstelling of andere gelegenheid benaderd een artikel te leveren voor het blad. Kritisch was hij ook. Tenslotte hadden we met *Den Spiegel* een zeker niveau bereikt!

Daarnaast was hij zelf ook vaardig met de pen. Zijn artikelen zijn vlot geschreven en hij wist altijd wat passende citaten te vinden. Mooie uitspraken verzamelde hij trouwens in aantekenboekjes en agenda's: konden altijd van pas komen.

Vanaf dat Jan ziek werd, heeft hij zijn ziekteproces nooit verborgen gehouden. Hij stuurde berichten naar 'Lieve vriendinnen en vrienden' en gaf de laatste stand van zaken door. Toen hij uitbehandeld bleek, was dat een harde dreun. Toch ging hij dapper door alles te doen wat hij nog kon, zelfstandig. Meeleven mocht, telefoontjes, bezoek, kaartjes, het was allemaal zeer welkom. Een arm als ondersteuning liever niet. Zolang hij zelf kon, moest je hem laten.

Een van zijn initiatieven dit jaar was de oprichting van de Stichting Jan Hintzen Publicatiefonds, die uitgaven over de lokale geschiedenis van Vlissingen en de post-historie van Nederland en de Overzeese Gebiedsdelen mogelijk wil gaan maken.

Broer Piet, moeder Hintzen en Jan (r), Sint Jacobsstraat, ca 1938.

(Foto Erven Jan Hintzen)

Op zaterdag 30 juli ging Jan naar hospice Het Clarahofje in Goes. Ook dat meldde hij ons, samen met een zeer indrukwekkende afscheidsbrief.

Mensen hebben mensen nodig, dat was de draad in het leven van Jan. Je leeft met anderen omdat mensen elkaar nodig hebben.

Op zondag 7 augustus overleed Jan, die zoals Henk Feij zei, één en al Vlissingen ademde, in Goes. (Henk is auteur van meerdere zeer Vlissingse artikelen in *Den Spiegel* en al heel lang, met zijn gezin bevriend met Jan.)

Vrijdag 12 augustus hebben wij Jan Hintzen herdacht in de Sint Jacobskerk en afscheid genomen. Het was een bijeenkomst waar ieder Jan in herkende.

Een waardig afscheid van een goede vriend.

Hier is het begin, de rest volgt...!

Toon

Spionage en diefstal in Vlissingen 1918

JULES BRAAT

Spionage, een woord dat associaties oproept met geld, mooie vrouwen, spanning en vaderlandsliefde. In boeken en films worden vaak op meeslepende wijze de activiteiten beschreven van doorgewinterde spionnen, die in opdracht van geheime diensten werken. Het resultaat van hun activiteiten haalt soms de krant of tv. Spionage wordt echter ook gepleegd door gewone mensen, die vanwege hun beroep met geheime informatie in aanraking komen. Iets dergelijks deed zich in 1918 in Vlissingen voor.

Belgische spionage

In de zomer van 1918 verzamelde de in Vlissingen wonende Belgische zeeloods A.P. Luijens inlichtingen voor de Entente landen waaronder Engeland. Het ging daarbij om bewegingen van Duitse schepen en vliegtuigen langs de Vlaamse kust en de boei van Kaloo. Hij kreeg die inlichtingen van P.W. Berwald, bootsman bij de marine, en A. Kokelaar, matroos bij de

vrijwillige Landstorm (marine). Beiden dienden aan boord van het opnemingsvaartuig Seine, dat periodiek gestationeerd lag in de verschillende mondingen van de Westerschelde. Luijens gaf de verkregen informatie door aan een zekere Plus, ook een Belg, die ze op zijn beurt doorspeelde naar de Engelsen.

Op 25 juli was er een bijeenkomst in het huis van Luijens, Spuistraat 59, waar Berwald en Kokelaar bij aanwezig waren. Luijens haalde de Nederlandse zeekaart 203 te voorschijn en vroeg aan Berwald de boeien in het Oostgat tot aan de Banjaard, de Deurloo en de Wielingen aan te wijzen. Die boeien markeerden het door Nederlandse mijnenvelden versperde gebied. Luijens vond de inlichtingen die Berwald gaf echter niet betrouwbaar en nauwkeurig genoeg.

Hij sprak met hem af, dat Berwald aan boord van de Seine een nauwkeurige kaart zou maken van de bedoelde mijnenvelden en vrije vaargeulen. Het was de bedoeling die in handen te spelen van de Engelsen

De Spuistraat, richting Bellamy Park, ca. 1915.
(Prentbriefkaartencollectie Gemeentearchief Vlissingen)

die, volgens Luijens, van plan waren een aanval op Zeebrugge te doen. Bij een terugtocht via Nederlands vaarwater konden zij zo nodig van die gegevens gebruik maken. Luijens beloofde voor de aanvullende informatie een extra premie te geven.

De volgende dag vertrok de Seine naar het zeegebied bij Westkapelle. Daar maakte Berwald een kopie van de kaart met het mijnenveld bij Cadzand, een vrij gemakkelijke klus want die kaart hing in het stuurhuis. Tijdens het kopiëren zat Kokelaar naast Berwald en zag dat die de kopie in een envelop deed. Een paar dagen later gaf Berwald de envelop aan Kokelaar met het verzoek die bij Luijens aan huis te bezorgen. Toen Luijens thuis kwam, gaf zijn vrouw hem de envelop. Bij de kaart met de gevraagde gegevens zat het volgende briefje: 'Hier is het begin, de rest volgt. Toon'. Toon was natuurlijk bootsman Berwald, de rest betrof informatie over de vaargeulen en mijnenvelden bij Westkapelle.

Arrestatie

Die rest werd echter nooit afgeleverd. Op de een of andere manier was de politie achter de zaak gekomen en deed op 4 augustus 1918 een inval in het huis van Luijens. Daar werd zeekaart 203 aangetroffen. Een aanwezige deskundige, luitenant-ter-zee Heeris, stelde vast dat daarop met potlood de oorlogsbetonning was aangegeven. Dat moest gedaan zijn door iemand, die goed op de hoogte was van het vaargebied.

Het gevonden materiaal was voldoende belastend om Luijens, Berwald en Kokelaar te arresteren en door gewapende matrozen naar het politiebureau over te laten brengen. Dat bracht in de stad nogal wat opschudding teweeg, de hele avond verdrongen zich mensen voor het politiebureau om meer over de zaak te weten te komen.

Op het politiebureau gaf Luijens aan rechercheur Prins een briefje voor zijn vrouw, waarin hij haar verzocht een onder het vloerzeil verstopte kaart aan Prins af te geven. Die werd de volgende dag aan Heeris getoond en hij constateerde dat hierop het mijnenveld bij Cadzand was aangegeven.

Tijdens het onderzoek werd duidelijk, dat het ging om zaken die voor de verdediging van Nederland van groot belang waren. Berwald en Luijens werden in afwachting van hun proces overgebracht naar het Huis van Bewaring in Middelburg, Kokelaar naar het provoosthuis in Willemsoord.

Hr.Ms. Schorpioen

Het bleef niet bij deze ene zaak, in oktober 1918 deed zich aan boord van Hr.Ms. Schorpioen nog een geval van spionage voor. Als dat gelukt was, hadden de gevolgen voor Nederland ernstig kunnen zijn.

De Schorpioen was tijdens de eerste wereldoorlog in Vlissingen gestationeerd als torpedo-instructieschip en bewaarplaats voor geheime zeekaarten. Bij sommige lezers zal de naam Schorpioen herinneringen oproepen, eind vorige eeuw lag zij een aantal jaren als museumschip aan de Loskade in Middelburg.

Aan boord van de Schorpioen lagen o.a. een verdedigingskaart van de Westerschelde, kaarten van de zeegaten van Brouwershaven en Zierikzee, de Nederlandse seekust, Hollands Diep, Volkerak en de havens van de Zuiderzee. Verder waren geheime codes, hydrografische gegevens en zeilaanwijzingen aanwezig, kortom, de volledige documentatie over de verdediging van de Nederlandse wateren lag aan boord van de Schorpioen. Al deze documenten zaten in een gesloten trommel en werden bewaard in een afgesloten officiershut.

Het ramschip Schorpioen wordt naar de binnenhaven gesleept, 1982.

(Fotocollectie Gemeentearchief Vlissingen)

De sleutel van die hut werd bewaard door een onderofficier, belast met het afgeven en ontvangen van geheime stukken. Van elk slot aan boord, ook van de 'kaartenhut', was een duplicaatsleutel aanwezig, die was opgeborgen in een sleutelkastje. De sleutel daarvan was in beheer bij de eerste officier. Het spreekt vanzelf, dat voor bovengenoemde geheime documentatie zowel aan Duitse als Engelse kant belangstelling zou zijn als die te koop werd aangeboden.

Het plan

De bemanning van de Schorpioen wist natuurlijk dat er geheime stukken aan boord waren. Twee op geld beluste mariniers beraamden half september 1918 het plan om die te stelen en aan een buitenlandse mogendheid te verkopen. Het waren marinier 2e klas W.H. Basten (29) en marinier 1e klas P.D. van den Kieboom (38), de laatste woonachtig in Rotterdam. Zij hadden de hulp ingeroepen van een andere Rotterdammer, een zekere C. Boon, die de documenten zou ophalen, vervoeren en helpen bij de verkoop. Als de kraak gelukt was, zou Boon een telegram uit Vlissingen krijgen met de woorden: 'Hartelijk gefeliciteerd Piet'.

De diefstal was tevoren goed doordacht, er was dus zeker geen sprake van een gelegenheidsdiefstal. De mannen speelden hoog spel, bij ontdekking wachtte hen de krijgsraad, de roep van het geld was echter sterker...

Uitvoering

In de ochtend van 5 oktober 1918 nam de dienstdoende toezichthouder, majoor-torpedist Brasser, de trommel met geheime bescheiden over van luitenant-ter-zee Langelier, commandant van Hr.Ms. G 14. De intacte en afgesloten trommel werd in de kaartenhut opgeborgen, die daarna werd afgesloten. De eerste officier was die dag afwezig. Hij had zijn hut afgesloten en de sleutel opgehangen in de hut van de sergeant-hofmeester. Die had zijn hut ook op slot gedaan en de sleutel bij de oppasser

van de wacht, marinier 2e klas Basten, gedeponeerde.

Die wist 's avonds de sleutel van het sleutelkastje te vinden en uit dat kastje nam hij de reservesleutel van de kaartenhut.

Met de reservesleutel opende hij de deur van de kaartenhut en nam daaruit eerst een paar fietsbanden weg, die luitenant-ter-zee Bijl de Vroe daar had opgeborgen. Hij gaf ze aan zijn maat Van den Kieboom en zei: 'verkoop ze maar'. Ook sprak hij met hem af rond 10 uur nog een keer naar de kaartenhut te gaan om de geheime kaarten weg te nemen. Van den Kieboom zou dan op de uitkijk staan en voor onraad waarschuwen. Nog dezelfde avond ging Van den Kieboom met de fietsbanden naar café Transvaal in de Joost de Moorstraat, eigendom van P.B. Lantsheer. Daar ontmoette hij een zekere Haase en vroeg hem de banden af te dragen aan hulpkelner Dierickx.

Op de afgesproken tijd ging Basten weer naar de kaartenhut. Met een marrelspijker verbrak hij het slot van de trommel met het opschrift 'Kaartendoos G 14', nam de documenten mee en verborg ze in een andere hut.

De volgende morgen verpakte hij de buit in een rol en bracht die naar de woning van Dierickx in de Evertsenstraat. Met hem was tevoren in café Transvaal afgesproken dat hij een pakje zou bewaren. Ook werd het afgesproken felicitatietelegram naar Boon in Rotterdam gestuurd. Boon reisde nog dezelfde dag naar Vlissingen en ontmoette Basten en Van den Kieboom in café Transvaal. Zij spraken af, dat Boon de dag daarop met het pakket naar Rotterdam zou reizen en met de verkoop aan een buitenlandse mogendheid zou wachten tot Van den Kieboom met verlof naar Rotterdam zou komen.

Ontdekking

Maandag 7 oktober begon aan boord van de Schorpioen op de gebruikelijke manier met 'overall', inspectie, enzovoort. Om drie uur 's middags ontdekte majoor-torpedist De Vries dat officiershut 4 niet op slot zat, dat het slot van de bewaartrommel was

Hoofdagent-rechercheur A.R. de Boo van Uijen (onderste rij midden met medailles) viert een dienstjubileum. Links naast hem burgemeester C.A. van Woelderen en rechts commissaris O.F.W.C.F. Gasinjet, ca. 1920. (Fotocollectie Gemeentearchief Vlissingen)

verbroken en de geheime kaarten ontbraken. Er werd direct alarm geslagen, het hele schip werd doorzocht en de bemanningsleden moesten hun kastjes leegmaken, alles zonder resultaat.

Toen de vermissing op het hoofdkwartier in Middelburg bekend werd, sloegen daar de stoppen door. Diefstal door militairen liep echt de spuigaten uit. In Middelburg waren uit het Entrepot al eens flessen cognac ontvreemd, maar ook schoenzolen, motorolie, dekens, koper, lood en militaire kleding waren gewild. Zelfs nautische instrumenten waren niet veilig, op Hr.Ms. Noord Brabant was een sextant gepikt en op de Heemskerck een chronometer, die in café Transvaal waren verhandeld.

En spionage kwam ook voor. Eind augustus werd in Middelburg een huis aan de Bree op verdenking van spionage doorzocht. Twee Belgen kregen daarop een verbod zich in het gebied dat in staat van beleg was op te houden.

En als klap op de vuurpijl: diefstal van geheime kaarten waarop de verdediging van alle Nederlandse wateren stond aangegeven! De verdediging van ons land aan de zeezijde liep ernstig gevaar. Alles was er dan ook aan gelegen de verdwenen kaarten op te sporen.

De Commandant van de Stelling van de Monden der Maas en der Schelde, vice-

admiraal Smit, zijn stafofficieren en commissaris van politie Gasinjet voerden druk overleg. Er werd een diepgaand onderzoek uitgevoerd en verschillende bemanningsleden van de Schorpioen werden gehoord. Een belangrijke rol bij het onderzoek speelden de rechercheurs A.R. de Boo van Uijen en J. Prins.

De commandant van eerdergenoemde stelling loofde onder de bemanning een beloning van 500 gulden uit voor het terugbrengen van de kaarten, een voor die tijd zeer groot bedrag.

Naar Rotterdam en terug

Hoe ze precies tewerk zijn gegaan is niet bekend, maar het lukte de twee rechercheurs de gestolen rijwielbanden op te sporen. Nader onderzoek bracht aan het licht dat Basten en Van den Kieboom bij de bandendiefstal waren betrokken. Zij werden op 11 oktober gearresteerd en geboeid naar het politiebureau overgebracht. Ook Dierickx werd als verdachte op het bureau ingesloten.

Tijdens hun verhoor bekenden de twee mariniers, dat zij de geheime kaarten hadden gestolen en dat die door Boon naar Rotterdam waren overgebracht.

Na het verhoor was de dag zover gevorderd, dat de laatste trein uit Vlissingen naar

Rotterdam was vertrokken. De militaire leiding gaf daarom de Staatsspoorwegen opdracht een extra trein naar de Maasstad in te zetten. Daarmee reisden De Boo van Oijen, Prins, Van den Kieboom en luitenant-ter-zee Heeris naar Rotterdam. Daar gingen zij direct naar het huis van Boon aan de Vogelenzang en vroegen hem naar de kaarten. Samen met Boon ging het gezelschap naar café Möller aan de Westewagenstraat, waar de kaarten op één na werden aangetroffen. Terug in het huis van Boon werd de nog ontbrekende kaart, die van de westelijke helft van de Westerschelde, gevonden. De opgespoorde kaarten werden door de politie in beslag genomen en daarna aan de rechtmatige eigenaar luitenant Heeris overhandigd. De marineleiding kon opgelucht ademhalen..!

Boon werd gearresteerd en op 12 oktober, samen met Van den Kieboom, op verdenking van spionage overgebracht naar Vlissingen en in het politiebureau opgesloten. Twee dagen later werden Basten en Van den Kieboom door een militaire patrouille opgehaald en elders achter de tralies gezet, Boon werd voorgeleid aan de officier van justitie in Middelburg en daarna opgesloten in het Huis van Bewaring. Viceadmiraal Smit reikte op het politiebureau met waarderende woorden de beloning van f 500,- uit aan De Boo van Oijen en Prins. Ook in de dagbladen werd aandacht aan de diefstal besteed.

Kamervragen

Het voorval was ook bij de politiek bekend geworden. Het flamboyante Kamerlid Ter Hall, die enkele jaren bij de marine gediend had, stelde er vragen over aan de minister van Marine, Naudin ten Cate. Deze erkende dat er belangrijke stukken waren ontvreemd, die gelukkig waren opgespoord. Hij gaf een overzicht van de feiten en benadrukte dat maatregelen waren genomen om herhaling te voorkomen. De chef van de marinestaf gaf zijn commandanten opdracht de opslag van geheime stukken nog eens grondig te controleren en alle maatregelen te treffen om herhaling van diefstal

te voorkomen. Als het kalf verdronken is...

Naar de rechtbank

De beide zaken hadden natuurlijk een strafrechtelijk staartje. Allereerst het Belgische spionagegeval. Op 28 januari 1919 verschenen Berwald en Luijens voor de rechtbank in Middelburg. Berwald werd beschuldigd van het wegnemen van een kaart met het Cadzandse mijnenveld en het daarop aangeven van de veilige vaarwateren met het doel die in handen te brengen van een buitenlandse mogendheid. Luijens werd het uitlokken van die daad ten laste gelegd.

Er ontstond al direct geharrewar over de vraag of de zitting met gesloten deuren moest worden behandeld. Uiteindelijk werd besloten tot openbare behandeling. Een drietal getuigen was opgeroepen: de heer Bouckaert, inspecteur van het Belgische loodswezen, die meedeelde dat Luijens sedert december 1914 niet meer in actieve dienst was maar nog wel een toelage ontving. Getuige Lagace, betaalmeester, gaf inlichtingen over de betaalwijze van de beklaagde, de derde getuige Plus, was niet komen opdagen.

Ook Kokelaar was aanwezig en weigerde de eed af te leggen omdat hij geen geloof had. Hij verklaarde met Luijens en Plus in contact te zijn gekomen en had met hen afgesproken inlichtingen te geven over het mijnenveld bij Cadzand en Duitse batterijen langs de Vlaamse kust.

Berwald verklaarde niet geweten te hebben dat de kaart voor een vreemde mogendheid bestemd was. Op zijn beurt zei Luijens, dat hij gegevens moest hebben over de mijnenvelden bij Cadzand en Westkapelle met het doel de Entente een veilige vluchtweg via de Nederlandse wateren te bieden.

Getuige Heeris deelde nog mee, dat de gevonden kaart een beeld gaf van de vaargeul via de Wielingen tot Vlissingen met drie keer de vermelding 'vrije geul'. Na ontdekking was het mijnenveld veranderd maar de betonning was hetzelfde gebleven.

De officier wees er in zijn betoog op dat zowel B. als L. door Plus werden betaald. Luijens was wel schuldig maar deed dat

voor zijn eigen land, Berwald had echter gegevens van zijn eigen marine verraden. Hij eiste tegen Berwald een jaar en zes maanden en tegen Luijens negen maanden gevangenisstraf.

De verdediger van Berwald achtte opzet bij het in handen spelen aan een buitenlandse mogendheid niet bewezen. Ook met de geheimhouding had hij moeite. Berwald werkte op de Seine. Toen dat schip door de marine werd gehuurd kreeg hij een blauw marinepakje aan en bleef hetzelfde werk doen. De bewuste kaart hing voor iedereen zichtbaar in het stuurhuis. Hij bepleitte vrijspraak.

Mr. Adriaanse verdedigde Luijens. Hij maakte bezwaar tegen de dagvaarding die niet de juiste beschuldiging aangaf. Uitlokking van een misdrijf was niet bewezen en de schuld van Berwald stond niet vast. Hij vroeg vrijspraak voor zijn cliënt die al zes maanden in voorarrest zat.

Na repliek en dupliek besloot de rechtbank tot directe invrijheidstelling van beide verdachten. De uitspraak werd bepaald op 11 februari 1919, toen werden Berwald en Luijens vrijgesproken. De officier van justitie ging in hoger beroep maar uiteindelijk werden beiden definitief vrijgesproken. Hierbij kan een rol gespeeld hebben dat de oorlog inmiddels was afgelopen.

Kokelaar voor de krijgsraad

Matroos Kokelaar verscheen op 23 december 1918 in Willemsoord voor de zeekrijgsraad. Hij werd er onder andere van beschuldigd verzuimd te hebben de activiteiten van Berwald en Luijens tijdig aan de autoriteiten te melden. Zijn verdediger bracht naar voren dat beklaagde niet beseftte waar het om ging. Het hielp niet, Kokelaar werd veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf en mocht drie jaar niet bij de gewapende macht dienen. Hij ging in hoger beroep bij het Hoog Militair Gerechtshof dat hem in juni 1919 vrijsprak.

De Schorpioenzaak

Basten en Van den Kieboom, waren overgebracht naar Willemsoord. Een taakstraf

in de vorm van papierprikken of plantsoenonderhoud zat er in die tijd nog niet in, het werd krijgsraad. Die ging niet over één nacht ijs en verhoorde beide verdachten opnieuw op 31 oktober en 9 en 22 november. In fraaie juridische bewoordingen werd hen daarop ten laste gelegd:... 'het beramen van het plan en het besluiten tot wegnemen van geheime verdedigingskaarten zich bevindende aan boord van Hr.Ms. Schorpioen en deze te verkopen aan een der buitenlandse oorlogvoerende mogendheden...'

De krijgsraad hield zitting op 23 december 1918 en bestond uit de (plaatsvervangend) president, vier leden en een secretaris. Als verdediger trad op Mr. Leesberg uit Alkmaar.

Verschillende getuigen werden gehoord zoals de majoor-torpedist Brasser en De Vries, de luitenants-ter-zee Heeris en Bijl de Vroe en hulpkelner Haaze. De hele gang van zaken werd nog eens doorgenomen. Beiden werden schuldig bevonden aan het ten laste gelegde.

Over wat de verdediger eventueel ter sprake heeft gebracht, geven de stukken van de krijgsraad geen uitsluitsel. Er is dus ook niet bekend of verzachtende omstandigheden bijvoorbeeld geldgebrek of persoonlijke problematiek zijn aangevoerd.

Basten werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en zes maanden, Van den Kieboom tot één van twee jaar, beiden met aftrek van het voorarrest sedert 11 oktober. Bovendien werden zij uit de militaire dienst ontslagen en mochten zij gedurende een periode van vijf jaar niet meer bij de gewapende macht dienen. Beiden tekenden beroep aan bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Het Hoog Militair Gerechtshof

In april 1919 behandelde het Hoog Militair Gerechtshof de zaak. Weer moesten de beklaagden hun verhaal doen. Zij bevestigden in hoofdzaak hun eerder afgelegde verklaringen, behalve Van den Kieboom, die nu ontkende op de uitkijk te hebben gestaan. Als getuige werd de indertijd dienstdoende

De monding van de Westerschelde; uitsnede van een rivierkaart, ca. 1910.
(Historisch Topografische Atlas, Gemeentearchief Vlissingen)

onderofficier van de wacht gehoord. De maand daarop deed het Hof uitspraak, die voor Van den Kieboom gunstiger uitviel. Hij werd vrijgesproken van het op de uitkijk staan en veroordeeld tot een gevangenisstraf van één jaar en vijf jaar ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen. De door de zeekrijgsraad aan Basten opgelegde straf bleef in dit hoger beroep ongewijzigd. Hij werd overgeplaatst naar de strafgevangenis in Breda om zijn tijd te gaan uitspelen. Waar Van den Kieboom zijn straf uitzat is niet bekend.

Slot

Voor Nederland zijn deze zaken goed afgelopen. Als de daders in hun opzet geslaagd waren had dit voor Nederland nare gevolgen kunnen hebben. Stel je voor dat de Engelsen na een aanval op Zeebrugge via Nederlands vaarwater waren teruggetrokken. Dat zou Duitsland aanleiding hebben gegeven ons land binnen te val-

len. Gelukkig is het zo ver niet gekomen. Door het doortastende optreden van de Vlissingse politie in beide zaken, is erger voorkomen.

Bronnen:

Nationaal Archief:

- Toegang 2.09.41.18 *Inventaris van het archief van de Zeekrijgsraden te Amsterdam, Hellevoetsluis en Nieuwediep/Willemsoord 1900 - 1940 (1941)* Inv. 4/5

Gemeentearchief Vlissingen:

- Politie dag- en nachtrapporten oktober 1918

Zeeuwse Bibliotheek:

- Krantenbank Zeeland - diverse dagbladen 1918/1919

Over de auteur:

Jules Braat, geboren in Vlissingen. Was werkzaam bij NS te Utrecht. Geïnteresseerd in geschiedenis, volgde in vrije tijd de opleiding Geschiedenis MO. Publiceert regelmatig in Den Spiegel en De Wete van de Heemkundige Kring Walcheren.

Papegaayenburg

Van West-Souburgse buitenplaats tot Vlissingse woonwijk

JACO SIMONS

Als gevolg van stadsuitbreidingen in de twintigste eeuw zijn er zowel in Middelburg als in Vlissingen verschillende wijken naar (voormalige) buitenplaatsen en/of boerderijen genoemd. Gelukkig maar, want mede op die manier houden we het rijke verleden van ons eiland in herinnering. In Middelburg kennen we onder meer Dauwendaele, Klarenbeek en Griffioen; in onze stad Vlissingen treffen we gebiedsdelen aan als Vrijburg en Baskensburg en woonwijken als Paauwenburg, Lammerenburg, Bossenburgh en Westerzicht. Vanaf 1979 kreeg Papegaaienburg gestalte, de wijk die indirect naar de gelijknamige buitenplaats en direct naar de bijbehorende boerderij werd genoemd.

Burgemeester Evert Ghyselin

In 1655 werd de negendelige Kaart van Zeeland van cartografen Visscher en Roman gepubliceerd. De Walcherenkaart hieruit geeft ons doorgaans een verhelderend beeld van de situatie op het eiland in de zeventiende eeuw. Wie de boerderij die later Papegaaienburg werd genoemd, probeert te vinden, zal vergeefs zoeken. Toch bestond deze wel degelijk.

Exact in het genoemde jaar kocht de toenmalige burgemeester van Vlissingen, Everardt of kortweg Evert Ghyselin, de boerderij van ene Andries Aernoutsen, gelegen onder de ambachtsheerlijkheid van West-Souburg. Aernoutsen was landbouwer op Souburg en koopman in onze havenstad. Gezien zijn achternaam denken we gelijk aan Koudekerke, maar in dit geval gaat het om iemand die mogelijk in Dordrecht werd geboren.

Evert Ghyselin was actief in de magistraat van Vlissingen en werd tot zes keer toe be-

noemd tot burgemeester. In de vijftiger en/of zestiger jaren van de zeventiende eeuw liet hij zijn juist verworven bezit in West-Souburg uitbouwen tot luthof. Deze zou, naar later blijkt, ongeveer een eeuw in deze familie blijven.

Papegaai

Waarom Evert de naam 'Papegaayenburg' in het leven riep, is duidelijk. Het familiewapen van de Ghyselins bevatte een drietal papegaaien.

Familiewapen van de Ghyselin's, met de drie papegaaien.

In onze tijd is de papegaai bekend geworden door zijn napraatkunst. Als je ermee wordt vergeleken is dat niet erg positief bedoeld. Je wordt dan beschouwd als meningoos of een meeloper. Vroeger was dat anders. Achter een papegaai zat meer symboliek dan menigeen nu zou verwachten. Doordat hij slim is, praat de papegaai gemakkelijk na. Bovendien kan hij heel snel praten. De papegaai is daarom het symbool van welsprekendheid. In de retorica gaat het niet alleen om goed en aantrekkelijk spreken, maar ook om snel reageren.

Vandaar de aanwezigheid van de vogel op barokke preekstoelen in kerken. Het exotische dier werd pas in de zestiende eeuw in Europa ingevoerd en werd gezien als koningsvogel.

Dit dier is dus een symbool met een historische betekenis. Vroeger werd hij door traditionele schutters gebruikt in de vorm van een houten exemplaar dat op de kerktoeren werd geplaatst. Degene die de papegaai schoot, mocht zich schutterskoning noemen. Hij werd dan met de nodige eer behandeld. Zou een merkwaardig spreekwoord in onze taal met die eer te maken kunnen hebben? De papegaai van het stokje schieten betekent namelijk 'een vrouw zwanger maken'...

Na Zwanenburg en Lammerenburg betekende de naamgeving alweer een buitenplaats met een verwijzing naar een dier, in het zuidwestelijke deel van Walcheren. De naam Paauwenburg kwam daar trouwens na 1681 nog bij.

Net als de grote reder Cornelis Lampsins van het nabijgelegen Lammerenburg, legde Ghyselin verband tussen familiewapen en lusthof.

Baljuw Johan Ghyselin

We mogen aannemen dat de kinderen van de burgemeester bij zijn dood in 1666 minderjarig waren. De heren Mr. Pieter van Campen (baljuw van Goes en later dijkgraaf van de Breewatering) en Johan Le Sage (raad, schepen en later burgemeester van Middelburg) wierpen zich namelijk op als voogden over de wezen van Evert Ghyselin. Drie jaar later werd zoon Johan Ghyselin eigenaar van zijn vaders lusthof.

Johan trouwde met Johanna Constantia Ingels, haar grootvader was de grondlegger van Zwanenburg, een van de eerste grote buitens op Walcheren, en nam zitting in de Vlissingse stadsraad. Bovendien werkte hij zich op tot baljuw van onze Scheldestad.

In het archief van de Staten van Zeeland vinden we registers over verleende octrooien. We zien dat de eigenaren van respectievelijk Vrijburg, Papegaaienburg en Noordbeek in 1696 samenwerkten, om de

wegen naar hun buitens toegankelijker te maken.

'De Staten van Zeeland verleenden 6 april 1696 aan de heeren Pieter Duvelaer, Johan Gyselingh en Nicolaes van Hoorn 1 octrooi tot het verbreedten, bedelven, verhoogen en bezanden van de wegen van Westsouburg naar hunne buitenplaatsen, met vergunning om te mogen invorderen 2 stuivers 's jaars van iedere roede lands, strekkende aan wederzijde van die wegen, tot zoolang, dat deze gemaakt en de op te nemen kapitalen afgelost zouden zijn.'

Verwarring rondom kapitein Evert

Johan Ghyselin en Johanna Ingels kregen vier kinderen. Hun tweede zoon Evert, vernoemd naar zijn grootvader, de burgemeester, erfde in 1712, nadat zijn vader was overleden, op jonge leeftijd een groot deel van diens bezittingen. Twee jaar later werd Papegaaienburg officieel op zijn naam geschreven. Evert junior werd later kapitein-luitenant in de compagnie van generaal-majoor baron Van Rechteren.

Volgens de zogeheten 'leggers' van de Zuidwatering van Walcheren, de watering waaronder de parochie en ambachtsheerlijkheid West-Souburg viel, werd Papegaaienburg pas in 1760 verkocht en zou Evert Ghyselin tot die tijd zijn buiten in bezit hebben gehad. En dat is merkwaardig, omdat enkele bronnen melden dat Evert in 1742 is gestorven.

Ook de Walcherenkaart van de Hattinga's uit circa 1750 bevestigt dat. We lezen daarop namelijk de naam 'mevrouw Le Sage'. Volgens Frederik Nagtglas' werk *Levensberichten van Zeeuwen* ging de naam Ghyselin aan het begin van de achttiende eeuw mogelijk over op Le Sage. In de praktijk echter werd deze naam 'gewoon' toegevoegd. Zo'n extra, statusverhogende toevoeging, was in hogere kringen niet ongebruikelijk. Eigenlijk had er dus 'mevrouw Ghyselin Le Sage' moeten staan. Het betekent dat de weduwe van Evert Ghyselin eigenaresse werd van Papegaaienburg na de dood van haar man.

Helder is in elk geval, dat in 1760 per decreet, dat is een bevel van overheidswege, afstand gedaan moest worden van buitenplaats Papegaaiburg. Dat gebeurde per vonnis van de rechtbank van West-Souburg. Was er wellicht een jarenlange, slepende familie-impasse geweest omtrent de nalatenschap van Evert? Hoe dan ook, de 'redder' van Papegaaiburg was Mr. Johan David Le Sage, die, om deze geschiedenis nog wat gecompliceerder te maken, ook een extra achternaam toevoegde, namelijk Ghyselin! De suggestie wordt gewekt dat er tussen beide heren sprake is van een uitwisseling van namen. In welk (familie)verband Evert en Johan David zich verhielden, is niet duidelijk. Dat er een sterke band was, is wel aannemelijk. Bij de transactie betreffende Papegaaiburg is er overigens geen sprake van vererving, maar van aankoop door Johan David.

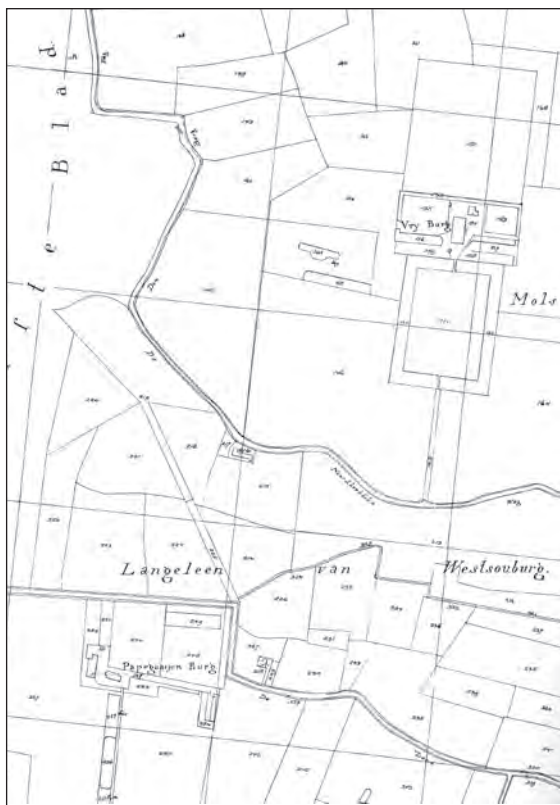
Ghyselin Le Sage

Mr. Johan David Ghyselin Le Sage werd in 1732 geboren uit het huwelijk tussen Johan Willem Le Sage en Anna Catharina van Hoornbeek.

Naast zijn VOC-activiteiten was Johan David in zijn werkzame leven leenman bewesten Schelde, gezworene van de Zuidwatering en burgemeester van Middelburg. In 1787 kocht Johan David Ghyselin Le Sage Vrijburg dat in noordelijke richting, tegenover Papegaaiburg lag.

Omdat Ghyselin geen kinderen had en zijn leven lang ongehuwd bleef, had hij zijn neef Evert van der Poort aangewezen als erfgenaam. Toch was het niet Evert, maar waren het zijn twee dochters Arnoldina Catharina en Johanna Petronella die mochten profiteren van de enorme nalatenschap van Ghyselin Le Sage. Eerstgenoemde dochter mocht zich in 1794 eigenaresse noemen van Vrijburg; zus Johanna kreeg Papegaaiburg in de schoot geworpen.

Johanna Petronella van der Poort was getrouwd met Mr. Pieter Claude van Goethem. Hij was schepen en raad van Middelburg en werd later, in de tijd dat de Fransen hier de dienst uitmaakten (1795-1814), lid van de

Uitsnede kadastrale kaart van West-Souburg, ca. 1830.
Uit: Kadastrale Atlas van Zeeland 1832. Vlissingen, West-Souburg etc.

zogenheten Municipale Raad (gemeenteraad).

Reeds vier jaar na de erving van Papegaaiburg liet Johanna haar bezit verkopen. Een jaar later stierf ze. De nieuwe eigenaar was de plaatselijke notabele Jan Suurmond, die het tot schepen en later tot schout van zijn dorp West-Souburg schoppte. Om zijn nieuwverworven bezit te kunnen bekostigen, ging Suurmond een lening aan van 2600 pond Vlaams bij weduwnaar Van Goethem. Zelf stak Suurmond er nog 300 pond Vlaams in om de transactie rond te krijgen.

Erg lang heeft ook Suurmond Papegaaiburg niet in bezit gehad. In 1808 nam zijn dochter Jacomina het geheel over. Zij was getrouwd met de meer dan tien jaar jongere Gillis in 't Anker. Hem vinden we terug als gemeenteraadslid van zijn dorp in de jaren 1812-1813.

Einde buitenplaats

In de tijd dat Jacomina Suurmond en Gillis in 't Anker de scepter zwaaiden over Papegaaiburg is deze eens zo rijke lusthof ter ziele gegaan. Ook het onderhouden van Papegaaiburg was, zoals vele buitenplaatsen, niet meer op te brengen, in een tijd waar de Fransen het eens zo welvarende Nederland in een economisch gezien diep dal wierpen.

Wat er van Papegaaiburg overbleef, kunnen we op de kadastrale kaart zien. (illustratie) De opmetingen hiervoor werden in 1822 gedaan. Boven de naam 'Noordbeek' zien we boerenhuis, -schuur en enkele bijgebouwtjes. Eronder zijn de restanten van de lusthof nog mooi te herkennen, in de vorm van (verwaarloosde) bebouwing en waterpartijen.

In 1825 zag Jan Verdoorn, 'aannemer van publieke werken te Vlissingen', er wel brood in om te investeren in de resten van Papegaaiburg. Onder zijn leiding werden omliggende bouwwerken ontmanteld en werd het bezit boerenhofstede. Met een pachter sloot Jan een contract af.

Portret van Jan Verdoorn (1788-1861),
ca. 1860.
(Fotocollectie Gemeentearchief Vlissingen)

Nog maar koud eigenaar, vond er een voor Verdoorn vervelend voorval plaats. Al in 1825 kreeg hij een proces verbaal van het Rijk aan z'n broek. Op zijn grondgebied bleken bomen te zijn geplant die te dicht bij het verdedigingswerk 'Midden Kroonwerk' stonden. Het was de vorige eigenaar, Gillis in 't Anker, die de bomen daar had neergezet. Als nieuwe eigenaar was Jan echter verantwoordelijk. Gelukkig liep het voorval met een sisser af; zouden de bomen in de toekomst last gaan veroorzaken, werd van de aannemer verwacht deze op eigen kosten te verwijderen.

Meer dan 35 jaar lang bleef Jan Verdoorn eigenaar van Papegaaiburg. Pas in 1863, twee jaar na zijn dood, kocht brandspuitsfabrikant Willem van der Os de hofstede, die sinds 1835, na de gemeentelijke samenvoeging, in de gemeente Oost- en West-Souburg lag. Zoals het succesvolle lieden betaamde, ging ook Van der Os zich bemoeien met plaatselijke politiek, door zitting te nemen in de raad van zijn dorp.

Zijn handel in brandspuiten had Van der Os geen windeieren gelegd. Uit zijn nalatenschap blijkt dat Willem van der Os naast boerderij Papegaaiburg ook hofstede Maldegem bezat. Deze lag ter hoogte van de huidige sportvelden van Baskensburg, destijds eveneens vallend onder de gemeente Oost- en West-Souburg. Beide boerderijen gingen na zijn dood naar zijn weduwe, Jozina Abrahamse. Vervolgens kwamen hun kleinkinderen in beeld als erfgenamen. Zoon en advocaat Mr. Willem van der Os was namelijk al op jonge leeftijd gestorven.

Kleinzoon Willem, die dezelfde naam had als zijn vader en grootvader, ging zich ontfemen over Maldegem. Deze Willem van der Os is belangrijk geweest voor de geschiedenis van Vlissingen. Hij is tevens de grondlegger van het museum. Het gemeentearchief van onze stad beheert de zogeheten Bibliotheek Van der Os.

Tragiek

Kleindochter Josina, genoemd naar haar grootmoeder, erfde Papegaaiburg in

1882. Het eens zo grote landgoed was in de tussentijd geslonken tot 22 hectare in omvang. Josina moest overigens een paar jaar wachten op haar erfenis; in 1882 was zij nog maar 14 jaar jong.

Josina van der Os trouwde in 1891 met de Haagse predikant Jan Jacob van den Broek en vertrok naar Zuid-Holland. Hofstede Papegaaienburg verpachtte zij aan Abraham Joziasse, een plaatselijke landbouwer.

In 1917 werd Van den Broek emeritus predikant. Als pensioenvoorziening verkocht hij in dat jaar hun boerderijen. Josina bezat meerdere hofsteden in Zeeland, en belegde de opbrengst ervan in 'aantrekkelijke' Russische aandelen, vlak na de revolutie in dat land. Door onvoorziene omstandigheden bleken de waardepapieren korte tijd later nagenoeg waardeloos te zijn. Van den Broek kon het niet verkroppen dat hij het kapitaal van met name zijn vrouw om zeep had geholpen. De arme dominee wierp zich bij Rotterdam in de Maas om nooit meer boven water te komen. Ook dit drama

maakt deel uit van de geschiedenis van Papegaaienburg.

Creatieve constructie

Pachter Abraham Joziasse wilde de boerderij waarop hij al jaren woonde en werkte graag kopen. Vermoedelijk had hij echter niet de financiële middelen daarvoor. Te groot en te duur. Er werd een constructie bedacht, zo lijkt het althans.

Investeerders Johannes de Klerk uit Koudekerke en zijn Middelburgse compagnon Arie Flipse kochten ieder de helft van de boerderij en een deel van het land er omheen. Verschillende percelen werden daarbij afgestoten.

De grote boerenschuur werd op 9 maart 1918 te koop aangeboden in de Thoolse-Yerseke Courant, om elders te plaatsen. Het dorp Nisse op Zuid-Beveland bleek na de verkoop de nieuwe locatie te worden. Vervolgens werd nog het woonhuis verkleind en voor een deel bij de nieuwe bouw boerenschuur getrokken. Door

Boerderij Papegaaienburg. Van links naar rechts: Piet Joziasse (op de wagen), Ko Joziasse, Pietje Ovaa (dienstbode), David Joziasse, Jannetje Joziasse, Izaak Joziasse, Maatje Joziasse, Johanna Joziasse-Kluijfhout en Abraham Joziasse, 1912. (Foto P. van Boven).

middel van deze constructie kon Abraham Joziasse in 1919 toch eigenaar worden van het sterk afgeslankte boerenbedrijf.

Abraham Joziasse was getrouwd met Johanna Kluijfhout. Ook Joziasse was naast zijn bestaan als landbouwer, politiek betrokken bij zijn dorp. Hij was zowel raadslid als wethouder van de gemeente Oost- en West-Souburg.

Jan Adriaanszoon Poppe

Omdat Abraham tegen de 70 jaar liep, ging Jan Poppe het boerenbedrijf in 1930 van hem pachten. Jan was net getrouwd met Maatje Joziasse, een dochter van Abraham. De oude Joziasse bleef eigenaar van Papegaaienburg.

Jan Poppe was afkomstig van Ritthem, waar hij in 1899 werd geboren. Tussen 1930 en 1945 werkte hij op Papegaaienburg. Na de moeilijke oorlogsjaren vertrok Jan naar Welsinga om daar een boerderij te runnen. De omgeving van Ritthem bleef hem blijkbaar trekken.

In 1953 overleed Abraham Joziasse op bijna 92-jarige leeftijd. Tot die tijd kon je hem op Souburg nog regelmatig tegen het lijf lo-

pen. Jan Poppe én twee van Abrahams zonen werden vervolgens gedrieën eigenaar van Papegaaienburg. Die situatie heeft een aantal jaren geduurd, waarna Jan uiteindelijk alleen zeggenschap kreeg.

Omdat Jan Poppe niet terugkeerde naar Papegaaienburg, maar op Welsinga bleef boeren, werkte zijn zoon Jo (Johannes) in die jaren vijftig, samen met zijn twee ooms op de boerderij in Souburg. Later deed Jo dat alleen.

Al in 1967 besloot Johannes Poppe het boerenbestaan voor gezien te houden. 'Dat ik de boerderij van mijn vader vaarwel zei', zo vervolgt de in Oost-Souburg wonende oud-landbouwer, 'viel destijds niet bij iedereen in goede aarde. Dat begrijp ik best. Maar ja, mijn hart lag niet in de landbouw. Ik ben vervolgens vrachtwagenchauffeur geworden. Dat beviel mij erg goed. Ik zit nog altijd met veel plezier achter het stuur, nu van mijn personenauto.' Jo, inmiddels 75 jaar: 'Mijn vrijgezelle broer Bram nam het werk op de boerderij over en is tot 1979 doorgegaan. Onze vader Jan bleef tot de onteigening in dat jaar, eigenaar van Papegaaienburg'.

Papegaaienburg vlak voor de afbraak in 1979
(Foto familie J. Poppe)

Vlissingse stadsuitbreiding

Eind zeventiger jaren twintigste eeuw werd begonnen met het bouwrijp maken van een nieuwe woonwijk, Papegaaienburg I. Ook Papegaaienburg II zat in de planning, maar is er nooit gekomen. Die wijk zou noordelijk van Papegaaienburg I komen te liggen. De plannen en uitvoering ervan werden gerealiseerd in het kader van Vlissingse stadsuitbreiding.

Eigenaar Jan Poppe van boerderij Papegaaienburg werd dus in 1979 door de gemeente onteigend. Het betekende het definitieve einde van zo'n 330 jaar geschiedenis van buitenplaats en boerenhofstede. De boerderij lag middenin de huidige woonwijk Papegaaienburg, aan het einde van het parkeerterreintje dat zich bevindt ter hoogte van Kanariesprenk 85 tot en met 169. De baen (toegangsweggetje) van de boerderij lag aan de Zuidbeekseweg, net ná de bocht bij het woonwagenterrein en vervolgens vóór het huis aan de rechterzijde. Het weggetje was zo'n 150 meter lang.

Van zowel buitenplaats als boerderij Papegaaienburg is geen spoor meer terug te vinden in deze omgeving. Voor een tastbare herinnering zullen we ons moeten begeven naar Zuid-Beveland, waar aan de Driedijk 2 in Nisse de grote boerenschuur de tand des tijds heeft overleefd. De twee gouden koningsvogels op het dak van de schuur zijn een aantal jaar geleden met steun van Stichting Landschapsbeheer Zeeland als nieuw gemaakt. Ze doen ons terugdenken aan hoe het begon in de zeventiende eeuw, met de Ghyselins op het toenmalige West-Souburg. De papegaaien staan nog altijd fier overeind, hoog boven de grond. Ze lijken ons duidelijk te willen maken, zoals dat een papegaai betaamt: 'Dat doen jullie ons niet na.'

Over de auteur:

Jaco Simons studeerde aan het conservatorium en geeft muzieklessen. Daarnaast houdt hij zich bezig met archiefonderzoek. Hij publiceert in bladen als *Den Spiegel*, *De Wete*, *Klaver Vier* en *Arneklanken*.

Bronnen

- Genealogie familie Joziase (uitgegeven in eigen beheer)
- M. Gargon, *Walcherse Arkadia I en II*, Leiden 1715 en 1717
- F. Nagtglas, *Levensberichten van Zeeuwen*, Middelburg 1888-1893
- J. Simons, *Walcheren, wat anders*, Vlissingen 2005
- J. Simons, *Walcheren, wat anders 2*, Vlissingen 2007
- J. Simons, 'Zwanenburg', 'Paauwenburg', 'Westerwijk' en 'Valkenisse' in respectievelijk: *De Wete*, 2008, nr. 3, 2009, nrs. 2 en 3, 2010, nr. 1 en 2011, nr. 1
- J. Simons, 'Grooten Boomgaard' en 'Bon Repos' in: *Den Spiegel*, 2010, nr. 1 en 2011, nr. 1
- M. Smallegange, *Nieuwe Cronyck van Zeeland*, Middelburg 1696
- Stichting Landschapsbeheer Zeeland, *Kleine cultuurhistorische elementen in Zeeland* (brochure), Goes 2004
- N. Visscher en Z. Roman, 'Atlas van Zeeland', Amsterdam/Middelburg 1655
- Gemeentearchief Vlissingen
- 'Oud-rechterlijk archief West-Souburg', transportregisters en overlopers, inv. nrs. 1475 t/m 1487
- Zeeuws Archief
- *Polder Walcheren, overlopers, vergaarboeken en leggers*, inv. nrs. 277 t/m 279, 912 t/m 916 en 918
- Atlas Hattinga, *Kaarte van het eyland Walcheren de Ao. 1641* gemaakt door Christoffel Bernards, D.W.C. en/of A. Hattinga, ca. 1750. inv. nr. 13
- idem, *Kaart van Walcheren* [blad 8], (1750), inv. nr. 23
- *Kaarten Zeeland, Reiskaart van het eiland Walcheren* (ca. 1780), inv. nr. 1920.79
- idem, *Eiland Walcheren* (ca. 1800), inv. nr. 1956.15
- idem, Chromo-topografische kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, inv. nr. 1962.22.656
- Staten van Zeeland, inv. nr. 1677, Register van octrooien, deel II, folio 172 verso

Marinus Hollaer als bevelhebber van de blokkadevloot, 1625-1626

RUUD PAESIE

In 1844 brak er brand uit in het Departement van Marine in Den Haag. Daarbij ging een aanzienlijk deel van de daar opgeslagen admiraliteitsarchieven verloren. Hieronder bevonden zich ook belangrijke stukken van de Zeeuwse admiraliteit. Een groep medewerkers en vrijwilligers van het Zeeuws Archief heeft de afgelopen jaren een deel van de bewaard gebleven resolutieboeken van de Zeeuwse admiraliteit getranscribeerd. De eerste delen van dat werk zullen dit najaar in druk verschijnen.

Voor onderzoekers zijn deze resolutieboeken een Fundgrubbe. Zo trof ik in de resoluties van 21 juni 1625 de ontvangstvermelding aan van een brief van prins Frederik Hendrik van Nassau (1584-1647). De betreffende brief was zes dagen daarvoor uit Waalwijk verstuurd. Daarin maakte de prins zijn besluit bekend dat hij ‘... den viceadmiraal Marinus Hollaer hadde vercoren tot commandeur op de cust van Vlaenderen’. De Zeeuwse admiraliteit reageerde verheugd op de benoeming en beloofde de prins om de gevraagde ‘schepen tot besettinge van de custe van Vlaenderen ende het cruyssen van der zee...’ zo spoedig mogelijk uit te rusten.

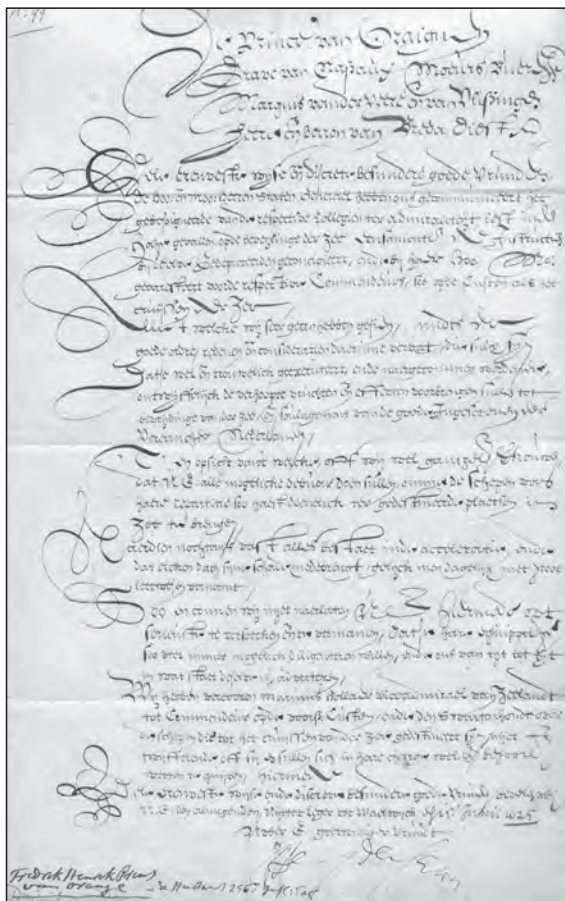
Op 23 april 1625 overleed prins Maurits (1567-1625). Na de dood van zijn halfbroer volgde Frederik Hendrik hem op als prins van Oranje. Na zijn eedsaflegging in Den Haag reisde de ‘stedendwinger’, zoals zijn bijnaam door de succesvolle belegeringen toepasselijk luidde, terug naar Waalwijk waar het Staatse leger lag. Op 2 juni 1625 legde hij daar de eed af als stadhouder van Holland en Zeeland. De benoeming van Hollaer tot commandeur van de blokkadevloot behoorde dus tot een van de eerste handelingen van de nieuwe prins en stadhouder.

Omdat de genoemde brief van Frederik Hendrik niet tussen de bewaard gebleven archiefstukken is teruggevonden, werd aangenomen dat die tijdens brand van 1844 was vergaan. Dat is gelukkig niet het geval. Recent dook de verloren gewaande brief op in een particuliere collectie. Omdat de brief geen brandsporen bevat, bestaat het vermoeden dat die al in de zeventiende eeuw in een privécollectie van een van de admiraliteitsraden is terecht gekomen.

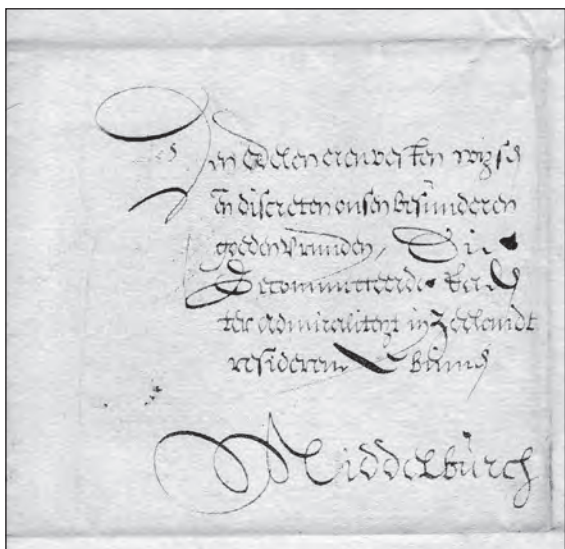
Marinus Hollaer

Marinus Pietersz. Hollaer werd in 1575 geboren. Over zijn geboorteplaats bestond tot voor kort onduidelijkheid. Sommige historici noemen Valckenisse als geboorteplaats. Anderen menen dat hij in Vlissingen is geboren. Het poorterboek van Vlissingen biedt uitsluitsel. Daarin lezen we dat hij zich in 1609 als inwoner van de Scheldestad liet inschrijven en dat hij uit Veere afkomstig was.

Als jonge knaap diende Hollaer in het Staatse leger en verloor in 1588 tijdens het afslaan van een Spaanse aanval een oog. Daarna monsterde hij aan voor de zeedienst. In 1592 treffen we hem aan als hoogbootsmansmaat en twee jaar later als hoogbootsman onder kapitein Jan Jacobse Coopvaer op het ‘s Landsschip Salamander. Hij was toen ondermeer verantwoordelijk voor het onderhoud en de bediening van het staande en lopende want of tuigage van het schip. In 1597 was hij opgeklommen tot stuurman. Daarna volgde zijn benoeming tot schipper onder Cornelis Jansse Coopvaer, waarschijnlijk de zoon van de hiervoor genoemde Jan Jacobse Coopvaer. Als hoofd van de interne scheepsdienst was hij nu verantwoordelijk voor de goede gang van zaken aan boord van het oorlogsschip. In 1605 werd Hollaer

Brief van Frederik Hendrik met de benoeming van Marinus Hollaer als bevelhebber, 15 juni 1625.
(Particuliere collectie)

De achterzijde van de brief met adressering aan de Zeeuwse Admiraliteit, met vouwranden.

door prins Maurits benoemd tot kapitein van het Zeeuwse admiraliteitsschip de Groote Zeehont. Daarmee nam hij deel aan de beroemde zeeslag bij Gibraltar (1607). Toen vernietigde de Staatse vloot, onder leiding van admiraal Jacob van Heemskerck (1567-1607), de Spaanse vloot in de Baai van Gibraltar. Tijdens dat treffen werd Van Heemskerck door een kanonskogel gedood.

Net als over zijn geboorteplaats, bestaat er ook onduidelijkheid over het jaar waarin Hollaer tot viceadmiraal werd benoemd. Volgens sommige geschiedkundigen vond zijn benoeming in 1625 plaats. Maar uit bewaard gebleven resoluties van de Zeeuwse admiraliteit blijkt dat hij al in 1622 de rang van viceadmiraal droeg. Ook Pieter de la Rue schreef in zijn Staatkundig en heldhaftig Zeeland dat Hollaer tijdens het (tweede) Beleg van Bergen op Zoom (18 juli-2 oktober 1622) de viceadmiraal van Zeeland was. Volgens de bekende Zeeuwse chroniqueur Mattheus Smallegange werd Hollaer al in 1620 tot viceadmiraal bevorderd.

De juiste datum vinden we in de Rekenkamer Zeeland. In een 'monsterrolle ende betalinge' van het bootsvolk van Marinus Hollaer, dat met het nieuwgebouwde 'schip van oorlogge' Oraigne op 31 oktober 1622 in Zeeland was binnengelopen, staat de vermelding dat hij op 23 maart 1622 'als doen vice admirael gemaect...'. Omdat Hollaer al in 1621 met de Oraigne was uitgelopen, ligt de veronderstelling voor de hand dat hij zijn bevordering op zee heeft vernomen.

Blokkade

Om de Zuidelijke Nederlanden in hun handel te treffen, vaardigde de Staten-Generaal in 1584 een verbod uit om handel met de vijand te drijven. Om dit handelsverbod kracht bij te zetten werden oorlogsschepen uitgerust die de Vlaamse kust moesten blokkeren. Met deze handelsblokkade hoopten zij bovendien het uitlopen van de Duinkerker kapers te beletten die de Noord-Nederlandse koopvaardij en visserij grote schade toebrachten. De blokkade van

de Vlaamse kust was tijdens de Opstand of Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) dus een belangrijk onderdeel van de oorlogsvoering op zee.

Aanvankelijk kende de blokkadevloot nog geen vast omlijnde strategie en van een permanente blokkade was nog geen sprake. Door hun geringe laadvermogen moesten de kustschepen geregeld hun post verlaten om in de thuishavens proviand in te slaan. Aan het eind van de zestiende eeuw kwamen de vijf admiraliteitscolleges overeen om een vast aantal blokkadeschepen in dienst te nemen. Ook besloot men tot inzet van zwaardere schepen, met meer laadvermogen wat de bevoorrading ten goede kwam. Bovendien werd er op dringend verzoek van de Staten van Zeeland ook gedurende de stormachtige wintermaanden voor de Vlaamse kust gepatrouilleerd. Toch functioneerde het kostbare blokkadesysteem militair gezien slecht. In het algemeen konden vijandige kaperschepen ongehinderd Duinkerken en andere Vlaamse havensteden binnenlopen. Omdat de handelsstroom naar de Zuidelijke Nederlanden via de Schelde werd geleid, was de blokkade in economisch opzicht daarentegen wel een succes. Vooral Zeeuwse havensteden hebben daarvan geprofiteerd.

Na afloop van het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) werd de blokkade van de Vlaamse kust direct weer ingesteld. Maar opnieuw toonde de organisatie haar zwakheden. De omvang van de blokkadevloot lag voortdurend beneden het vastgestelde aantal schepen. Daarnaast verlieten Hollandse schepen vaak hun post om kleinigheden en bleven vervolgens lang in Vlissingen liggen. De Zeeuwse admiraliteit beklagde zich hierover. De Staten-Generaal namen de klachten serieus en scherpten het reglement aan. In het vervolg mochten kapiteins van blokkadeschepen alleen met schriftelijke toestemming van de commandeur de vloot verlaten.

Op 2 augustus 1625 sloot Hollaer zich bij de blokkadevloot aan. Daar rezen al snel problemen met de bevoorrading. Bovendien waren er veel zieken aan boord. Meerdere zware blokkadeschepen moes-

ten zodoende de vloot verlaten. Dat kwam op een uiterst ongelegen moment, want Hollaer had berichten ontvangen dat de Duinkerker vloot op het punt stond om uit te lopen. Doel was de Nederlandse haringvloot. Volgens een uitgelekt plan zou die van twee kanten worden aangevallen. Vanuit het zuiden door de Duinkerker kapers en vanuit het noorden door een dertigtal Spaanse schepen die via Schotland de Noordzee zouden binnenzeilen.

Versterking kwam er begin september vanuit Texel onder leiding van de Hollandse luitenant-admiraal Willem van Nassau (1595-1627). Na zijn aankomst droeg Hollaer het opperbevel aan hem over. Halverwege die maand was de blokkadevloot aangegroeid tot 31 schepen, waarvan een deel op strategische punten voor anker lag. De defensieve tactiek van afwachten beviel Hollaer niet en hij vatte het plan op om de vijandige vloot met branders schade toe te brengen. In oktober 1625 werden daar twee pogingen toe ondernomen. Beide liepen echter op een mislukking uit. Toch veroorzaakte deze tegenslag geen ongenoegen,

Portret van Frederik Hendrik; kopergravure, ca 1630.

(Historisch Topografische Atlas
Gemeentearchief Vlissingen)

want de Duinkerkers waren er nog steeds niet in geslaagd om uit te zeilen.

In oktober nam de vlootsterkte van de blokkade af. Van Nassau kreeg opdracht om zich met dertien schepen in Plymouth bij de Nederlands-Engelse expeditievloot naar Spanje te voegen. Hollaer, waaraan het opperbevel over de blokkade was overgedragen, ontving ter ondersteuning vijf Engelse oorlogsbodems. Enkele dagen later werd de vloot door een hevige storm overvallen. Daarbij liepen de blokkadeschepen niet alleen zware averij op, maar viel ook het vlootverband volledig uiteen. De Spanjaarden en Duinkerker kapers zagen hun kans schoon en zeilden uit. Bijna honderd Noord-Nederlandse haringbuizen werden in de daaropvolgende weken vernietigd.

Ook daarna liep het nodige mis. Zo slaagden de Duinkerkers er geregeld in om een veilig heenkomen te zoeken, ondanks de overmacht van de Staatse vloot en goede gelegenheden om de Duinkerkers gevoelige slagen toe te brengen. Hollaer was woedend op zijn Hollandse kapiteins die voortdurend zijn gezag ondermijnden. Sommigen verlieten zonder toestemming de vloot. Anderen lieten Duinkerkers ongehinderd passeren, sloegen zelfs voor hen op de vlucht of assisteerden hun vechtende collega's onvoldoende. Toen de Staten-Generaal over de teleurstellende resultaten in kennis waren gesteld, ontvaardde dat in grote ergernis. In het voorjaar van 1626 werd de viceadmiraal teruggeroepen en moest hij zich voor een onderzoekscommissie verantwoorden. Hij behield weliswaar het commando over het Zeeuwse eskader, maar werd uit zijn functie van blokkadecommandant ontheven. Daarvoor werd een 'commandeur van aensien' aangesteld, een eer die aan de Zeeuwse kapitein Philips van Dorp (1587-1652) te beurt viel.

Vijf jaar later zou Hollaer geschiedenis schrijven toen hij bij de Slag op het Slaak een grote Spaanse zeemacht vernietigend versloeg. Hollaer overleed op 10 februari 1637 en werd in de Vlissingse Sint Jacobskerk begraven.

Met dank aan Ivo van Loo en Ad Tramper.

Over de auteur:

Ruud Paesie is maritiem historicus uit Middelburg. Hij publiceert over uiteenlopende maritieme onderwerpen, voornamelijk uit de vroegmoderne Zeeuwse geschiedenis.

Bronnen:

- Nationaal Archief, Archief Admiraliteitscolleges.
- Zeeuws Archief, Archief Rekenkamer C, 1590-1625.
- Gemeente Archief Vlissingen, *Familie van der Swalme 5675, naamindices poorterboeken Vlissingen, 1500-1808.*

Literatuur:

- Blok, P.J., Frederik Hendrik, *Prins van Oranje* (Amsterdam 1924).
- Bruijn, J.R., *De admiraliteit van Amsterdam in rustige jaren, 1713-1751. Regenten en financiën, schepen en zeevarenden* (Amsterdam/Haarlem 1970).
- Dommissie, P.K., *Eenige grafscripten uit de afgebrande St. Jaconskerk te Vlissingen* (Middelburg 1913).
- Eekhout, L. *Het admiralenboek: De vlagofficieren van de Nederlandse marine, 1382-1991* (Amsterdam 1992).
- Graefe, F., 'Vizeadmiral Marinus Hollare und die Blockade der Flandrischen Küste (Sommer 1625 bis Frühjahr 1626)', in: *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde* (1941) vol 2.
- Jonge, J.C. de, *Geschiedenis van het Nederlandsche zeewezen*, 5 delen (Haarlem 1858-1862).
- Leune, J.M.G., *Fort Sint Martijn op Hoogerwerf* (Brussel 2011).
- Poelhekke, J.J., *Frederik Hendrik, Prins van Oranje* (Zutphen 1978).
- *Resolutiën der Staten-Generaal 1621-1622*, bewerkt door J. Roelevink ('s-Gravenhage 1983).
- Rue, P. de la, *Staatkundig en heldhaftig Zeeland, verdeeld in twee afdeelingen bevattende in zig de vermaardste mannen van staat en oorlog, die daar uit voortgesprooten zijn* (Middelburg 1736).
- Smallegange, M., *Nieuwe Cronyk Van Zeeland [...]* (Middelburg/Amsterdam 1696).
- Vliet, A.P. van, *Vissers en kapers. De zeevisserij van uit het Maasmondgebied en de Duinkerker kapers (ca. 1580-1648)* (Den Haag 1994).

Foto-expositie Vlissingen 1950-1970 in het gemeentearchief

Onopvallend aanwezig zijn, dat is Anton Tanghe op het lijf geschreven. Twintig jaar lang werkte hij als fotodocumentalist bij het gemeentearchief.

In die tijd bouwde hij een indrukwekkende kennis op van beeldend Vlissingen. Kennis die hij wist te delen ook al moest je hem er wel naar vragen. Per 1 oktober gaat hij met echt pensioen: 65 jaar.

Een opgetuigd afscheid, daar past hij voor. Toch willen de medewerkers van het gemeentearchief hem niet onopgemerkt door de achterdeur laten vertrekken. Ook stille krachten verdienen een passend afscheid. Het idee om hem zelf een foto-expositie te

laten samenstellen viel aarzelend in goede aarde.

Iedere organisatie kent stille krachten, die toch hun stempel weten te drukken.

Anton zocht 65 foto's uit over een periode van twintig jaar: 1950-1970. Plaatjes waar hij zelf als geboren en getogen Vlissinger iets mee heeft. Beelden van de stad, de kroeg, het voetbal, de middenstand en onvermijdelijk De Schelde.

Titel: Bescheiden Vlissingen: 1950-1970 in vijftig foto's

Waar: Gemeentearchief Vlissingen

Duur: tot en met 15 november 2011

Jongens eerste klas Christelijke O.L.O. op de sportvelden van de Keersluis tijdens een sportdag. Met linksboven Anton Tanghe.

Auto op de Leeuwentrap, 1950.
(Fotocollectie Gemeentearchief
Vlissingen; Foto Dert)

Van de Velde Publicatiefonds

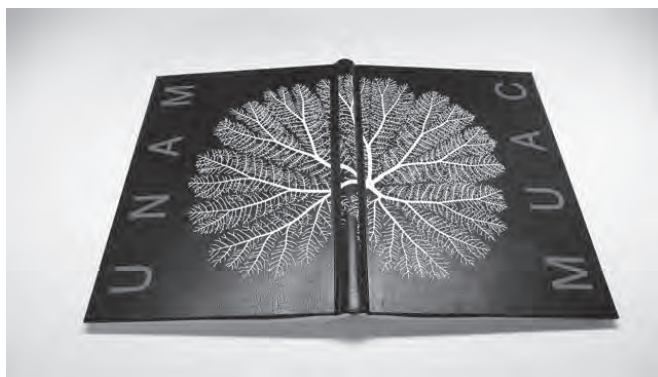
Het Van de Velde Publicatiefonds bevordert het cultuurhistorische besef op Walcheren en van de stad Vlissingen in het bijzonder, in de vorm van publicaties, in de breedste zin van de betekenis. Het fonds is ontstaan uit de uitoefening van het uitgeversvak door vier generaties François van de Velde in Vlissingen.

Voor nadere informatie, voorwaarden en aanvragen:
Van de Velde Publicatiefonds
Postbus 358
4380 AJ VLISSINGEN
vvpf@zeelandnet.nl

BOEKBINDERIJ PHOENIX
PHILIPP JANSSEN
STROODORP 1-2
4493 PM KAMPERLAND
THE NETHERLANDS
Tel: +31(0)113 – 372830
E-mail: philipp@zeelandnet.nl
Mobiel: 06 – 11462357

BINDWERK

BIBLIOFIELE OPLAGEN
HERBINDEN
RESTAURATIES
(LUXE) KARTONNAGE
ENKELE STUKS
GASTENBOEKEN
(KUNSTENAARS)MAPPEN

EXED

INTERNET

EXED INTERNET: BEDENKER EN BOUWER VAN
DE POPULAIRSTE WEBSITE VAN VLISSINGEN

WWW.ZEEGAT.NL

**“ZOEKT U EEN ORIGINELE
WEBSITE DIE HET OOK NOG
EENS GOED DOET BIJ DE
DIVERSE ZOEKMACHINES?”**

NEEM DAN CONTACT MET ONS OP!

LARSERPOORTWEG 50 • 8218 NK LELYSTAD
TEL 0320 25 91 91 • E-MAIL INFO@EXED.NL

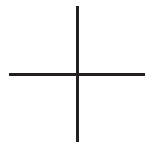
WWW.EXED.NL

internet creatives

boekhandel 't SPUI

Oude Markt 5 | Vlissingen | 0118 - 422170

de DRVKKERY

Markt 51 | Middelburg | 0118 - 886 886 | www.drukkerijmiddelburg.nl

BOEKEN · DVD'S · CADEAUX · TIJDSCHRIFTEN · TENTOONSTELLINGEN · STRIPBOEKEN ·
KRANTEN · MULTIMEDIA · CD'S · ZEELANDICA · BRASSERIE · WENSKAARTEN · SPELEN ·

AMZ

Verzorgt uw reis
van A tot Z!

AMZ
BORSSELE

0113 - 351551

info@amz.nl

www.amz.nl

Jacco's Hairstyling

Dames en Heren
Kapsalon

Boulevard Banckert 284 - 286 Vlissingen 0118 411 472

E-mail jacshairst@zeelandnet.nl

Galerie - Restauraticatelier

Casa Portiera

Monica Martens

*voor restauratie
van schilderijen
op doek en paneel*

*identificatie
verdoeking en bedoeking
restauratie en conservatie
adviezen*

Weststraat 3
4527 BR Aardenburg
Tel. 0031 (0)117 - 491934

Loodswezen

**Loodswezen
Regio Scheldemonden**

Boulevard de Ruyter 8
4381 KA Vlissingen
tel.: +31 (0)118 48 95 00
fax: +31 (0)118 41 28 31
e-mail: scheldemonden@loodswezen.nl
website: <http://www.loodswezen.nl>

SIGMA CORVETTE 9113

ENFORCER® 13000

ROYAL NETHERLANDS NAVY PATROL VESSEL

DAMEN SCHELDE NAVAL SHIPBUILDING

WWW.DAMENNAVAL.COM

DAMEN

DAMEN SCHELDE NAVAL SHIPBUILDING

Member of the DAMEN SHIPYARDS GROUP

Glacisstraat 165
4381 SE Vlissingen

P.O. Box 555
4380 AN Vlissingen

phone +31 (0)118 48 50 00
fax +31 (0)118 46 50 10

info@damennaval.com
www.damennaval.com

MR. GUIDO HERWIG
notaris en scheidingsbemiddelaar

Coosje Buskenstraat 202, 4381 LW Vlissingen
(0118) 41 09 30
www.notarisherwig.nl

voor alle notariële diensten en voor scheidingsbemiddeling

ook donderdagavonden geopend